

Spis treści

Od Współautora	5
--------------------------	---

Część pierwsza

Jan Tokarski

Na początku było Słowo... Rozważania o wyrazie

1. Wyraz jako jednostka języka

Wyraz jako znak	10
✓ Wyraz a leksem	21
Wyraz a forma	25
✓ Wyraz a zdanie	32

2. Semantyka leksykalna

Instytucjonalizacja znaczeń wyrazów	41
Jednostkowe i ogólne składniki znaczenia	49
Polisemia i homonimia	62
Składniki rzeczywistości, ich nazwy, synonimia	80
Barwa i obraz w wyrazach	98
Warstwy słownictwa	108
Źródła słownictwa	113

Część druga

Stanisław Kania

Przegląd podstawowych zagadnień leksykologii

1. Przedmiot leksykologii

Leksykologia a leksykografia	128
Pojęcie jednostki leksykalnej	129
Działy leksykologii	129
Stosunek leksykologii do innych działów językoznawstwa	130

2. Wybrane zagadnienia z leksykologii historycznej

Archaizmy i wyrazy przestarzałe	133
---	-----

Neologizmy słotwórcze i semantyczne	133
Zapóżylenia leksykalne	139
Słownictwo polszczyzny powojennej	146
Etymologia	149
3. Semantyka	
Główne językoznawcze koncepcje znaczenia	155
Pojęcie pola semantycznego	166
Rodzaje zmian znaczeniowych	169
4. Słownictwo	
Wyrazy o ograniczonym zasięgu terytorialnym	176
Słownictwo gwar środowiskowo-zawodowych	178
Zróźnicowanie funkcjonalne słownictwa ogólnopolskiego	182
Słownictwo ekspresywno-emocjonalne	191
Onomastyka	197
Leksyka i statystyka	201
5. Frazeologia	
Pojęcie związku frazeologicznego	208
Klasyfikacja formalna związków frazeologicznych	209
Klasyfikacja związków frazeologicznych ze stanowiska semantycznego	210
Źródła frazeologii polskiej	213
Paremiologia i paremiografia	215
6. Leksykografia	
Krótka historia leksykografii polskiej	221
Struktura artykułu hasłowego	226
Sposoby definiowania hasła słownikowego	229
Typy słowników	230
Bibliografia	245
Indeks terminów	254

Indeks terminów

- abrewiacja 148
aforyzm zob. sentencja
akt mowy 17, 183
antroponomastyka (antroponimia) 198
archaizmy 133, 186, 189, 190
— leksykalne 133, 212
— rzeczowe 134
— semantyczne 134
— stylistyczne 133
archaizowanie 103
argot 178, 196
argotyzmy 149, 181, 182, 186, 190
artykuł hasłowy 226
astroniny 199

barwa wyrazu 98, 192

calao 178
cechy semantyczne 164
chrematonimy 199
cytaty 145

definicja znaczenia 227
denotacja 60
derywacja 122, 123
desygnacja 158
desygnat 60—61, 192
dialektyzmy 176, 186, 190

ekologia lingwistyczna 79
elipsa 148, 175
etnonimia 198
etymologia 129, 149
— ludowa zob. pseudoetymologia
eufemizmy 170, 171, 174, 193

forma 27, 31
— hasłowa 29, 30
— słownikowa 130
— wyrazu 130
frazja 209, 215
— porównawcza 210
— przenośna 209
frazologia 23, 129, 132, 208
frekwencja (częstość) wyrazu 201, 202, 203

generalizacja 172
gnom zob. sentencja
gramatyka 130, 131
grypsera 179
gwara środowiskowo-zawodowa 178

hantyrka 178
hasło 29
homonika 62, 93, 131, 155
— częściowa 77
hydronimy 198

idiomatyzm (idiom) 212
imię pospolite 198
— własne 55, 56, 57
indywidualizmy 193
instytucjonalizacja znaczenia wyrazu 42, 54
internacjonalizmy 145

jednostka leksykalna 129
język 19
kalki zob. zapożyczenia strukturalne
klasyfikacja nazw miejscowych 199
— nazw osobowych 200
— związków frazeologicznych 209, 210
kompozycje 148
konkretyzacja znaczeniowa 173
konotacja 60
— stylowa 184
kontaminacja wyrazów 189
kontekst 61
kwalifikatory 163, 224
— chronologiczne 227
— ekspresywne 227
— geograficzne 227
— społeczno-środowiskowe 227

leksem 23, 25, 129, 191
— paradygmatyczny 23
— prosty 129
— syntagmatyczny 24, 27
— złożony 129
leksyka potoczna zob. słownictwo stylu
potocznego
leksykalizacja 23, 124, 125, 129, 169, 170
leksykografia 128, 221
leksykologia 128, 130, 131, 132
leksykon 232
logotop 20
łączliwość frazeologiczna 78

magia słowa 16
maksyma 216
mamotrept (mamotrekt) 221
melioryzacja 173
metaforyka 105, 122
mikrotoponimy 199

morfem 22, 23, 31, 33, 34, 35, 131
— główny 34
— poboczny 34
— zerowy 36
morfologia 23, 131
mowa 17, 19
— potoczna 191

nacechowanie stylistyczne wyrazu 183
nazewnictwo 197

nazwa geograficzna 197, 198
 — jednostkowa 52, 54, 58
 — ogólna 52, 55, 58
 — osobowa 197, 198
 — pospolita 56,
 — własna 57, 58, 59, 197, 198
 neologizmy 135, 189, 190
 — frazeologiczne 135
 — językowe 135
 — sementyczne 135, 138, 185, 188
 — słowotwórcze 135, 188
 — stylistyczne 135
 neosemantyzmy zob. neologizmy semantyczne
 nowotwory zob. neologizmy
 onomastyka 197, 200
 onomazjologia 129
 oronimy 199
 paradygmat leksykalno-semantyczny 24
 pejoratywizacja 173
 phýsei 16, 20
 pluralia tantum 48
 poetyzmy 189
 — sementyczne 189
 — stylistyczne 189
 pole parataktyczne 167
 — elementarne 168
 — pojęciowe 166
 — sementyczne 166
 — stylistyczne 189
 — syntaktyczne 167
 — wyrazowe 166
 polisemia 62, 122, 131, 155
 — leksykalna 65, 68
 — pojęciowa 65, 68
 profesjonalizm 178
 przenośnie poetyckie 162
 — potoczne 161
 przesunięcie znaczenia 172
 przysłowie 215
 pseudoetymologia 152, 153
 ranga wyrazu 202, 203
 regionalizmy 149, 176, 190
 reinterpretacja etymologiczna zob. pseudoetymologia
 repartycja 174—175
 repliki zob. zapożyczenia strukturalne
 rozszerzenie zakresu znaczeniowego 172
 rzeczownik pospolity 55, 56, 58
 rzeczownik własny zob. imię własne
 sem 164
 semantyka 129, 132, 155
 — strukturalna 164

semazjologia zob. semantyka
 semem 165
 sentencja 216
 składnia 132
 składniki semantyczne 164
 składnikowa analiza znaczenia 164
 slang 178, 196
 słownictwo 60
 — dyspozycyjne 110
 — ekspresywno-emocjonalne 191
 — fundamentalne 110
 — gwary warszawskiej 181
 — ogólne 112, 176
 — specjalne 110
 — stylu artystycznego 186, 188
 — stylu naukowego 184
 — stylu potocznego 190
 — stylu urzędowo-kancelaryjnego 185
 — terytorialne 176
 słownik 130
 — encyklopedyczny 231
 słowniki a tergo 238
 — etymologiczne 233
 — frazeologiczne 235
 — frekwencyjne 202, 238
 — grup społecznych i zawodowych 236
 — gwarowe 235
 — historyczne 233
 — języka pisarzy 238
 — ogólne 232
 — onomastyczne 243
 — ortoepiczne 239
 — ortograficzne 240
 — rymów 238
 — skrótów 244
 — specjalne 242
 — synonimiczne 235
 — wyrażeń obcych 237
 słowo 10
 słowoforma 130
 słowotwórstwo 23, 131
 Sondersprache 178
 statystyka leksykalna 201, 202
 styl 182
 — funkcjonalny 183, 192
 — indywidualny 182
 — typowy 183
 — wypowiedzi 100
 stylizacja językowa 178, 188
 — poetycka 104
 synonimia 92, 155
 synonimy 92, 93, 190
 — bliższe 94
 — dalsze 94
 — pozorne 95
 — rzekome 95

tabu 170

teoria asocjacionistyczna znaczenia wyrazu 155,

— określająca znaczenie jako sposób użycia wyrazu 156

— relatywistyczna 157

terminy 159

— naukowe 184

terminologia 184

terminologizacja leksyki 149

thèse 16, 20

toponimy 199

toponomastyka (toponimia) 198

treść znaczeniowa 93

trójkąt semiotyczny 159

typy definicji haseł słownikowych 228

uniwerbizacja 148

wartość leksykalna wyrazu 160

wiech 196

wiechizmy 188, 193

wieloznaczność 52, 63, 190

wskazówki morfologiczne 226—227

wskaźnik dyspersji 242

wyraz 10, 13, 20, 25, 27, 29, 32, 34, 35, 37, 39, 40, 130

— hasłowy 226

— paradygmatyczny 27, 30

— przestarzały 135

— syntagmatyczny 27, 28, 30, 31

wyrazy bliskoznaczne zob. synonimy

— ironiczne 193

— jednoznaczne 95

— książkowe 193

— lekceważące 193

— nacechowane emocjonalnie 192

— nieprzyzwoite 193

— obelżywe 193

— obsceniczne 174

— onomatopeiczne 190

— patetyczne 101

— pieśzotliwie 193

— podniosłe 193

— poetyckie 101

— pogardliwe 193

— potoczne 193

— porównawcze 209

— przenośne 209

— równoznaczne 92

— rubaszne 193

— rymowane 209

— szeregowo 209

— w stylu uroczystym 101

— wulgarne 193

— żartobliwe 101

xérigonza 178

zabarwienie emocjonalne 192

zakres użycia wyrazu 94

zapożyczenia 120, 139

— angielskie 143

— całkowite 145

— czeskie 140

— częściowo przyswojone 145

— fonetyczne 146

— francuskie 143

— graficzne 146

— greckie 144

— niemieckie 141

— semantyczne 144

— strukturalne 144

— sztuczne 145

— turecko-tatarskie 141

— węgierskie 141

— właściwe 144

— włoskie 142

— wschodnio-słowiańskie 142

zdanie 35, 40

znaczenie 11, 13, 32, 33

— aktualne 160

— augmentatywne 196

— deminutywne 196

— denotacyjne 158

— gramatyczne 130, 131, 162

— leksykalne 67, 130, 131, 132, 160, 162, 163, 164

— poboczne 163,

— podstawowe 163, 165, 227

— przenośne 162

— realne 160

— strukturalne 162, 163

— sygnifikacyjne 159

— treściowe 41

— właściwe 160

— wyrazu 41, 155, 156, 157, 158, 160, 165

— zakresowe 41

znak 11, 17

zoonimy 199

zweżenie znaczenia 172

związek frazeologiczny (frazologizmy) 129, 134, 208

związki luźne 210

— łączliwe 211

— stałe 211

zwrot 209

— porównawczy 210, 211

— przenośny 209,

— rymowany 210

źródła frazeologii 213